

Inspirationsmateriale til
FAMILIEPLEJEKONSULENTER
TEENAGERE I FAMILIEPLEJE

De fleste teenagere trives i deres plejefamilie

Dette inspirationsmateriale er udarbejdet specielt til dig, der som familieplejekonsulent eller på anden måde fører tilsyn, rådgiver eller underviser plejefamilier. Materialet er tænkt som inspiration til at udvikle og styrke kvaliteten i arbejdet med anbringelsen af teenagere i familiepleje.

Materialet er baseret på undersøgelsesrapporten *Teenagere i Familiepleje – set fra anbragte unge og plejeforældres perspektiv*, som Videnscenter for Familiepleje i Københavns Kommune udgav i november 2012.

Helt overordnet viser undersøgelsen, at langt de fleste anbragte teenagere er glade for deres plejefamilie. Når de først har vænnet sig til at bo i en anden familie, sætter de stor pris på den omsorg og de faste rammer, som en plejefamilie kan tilbyde, og mange knytter stærke bånd – især til deres plejemor – selv om de anbringes i en sen alder.

Men der er også ting, som ifølge de unge og deres plejeforældre kan gøres endnu bedre. Dem kan du læse om på de næste sider, hvor vi opsummerer hovedpointerne fra undersøgelsen, ligesom vi videregiver vores anbefalinger til familieplejekonsulenter.

Vi håber, at du får glæde af materialet.

FAKTA OM UNDERSØGELSEN

- Undersøgelsen er foretaget af Videnscenter for Familiepleje, som er forankret i Center for Familiepleje i Københavns Kommune.
- Undersøgelsen blev gennemført i 2010-2012 og er baseret på interviews med 10 unge og 10 plejeforældre samt en spørgeskemaundersøgelse udsendt til alle københavnske plejebørn i teenagealderen og deres plejeforældre.
- Spørgeskemaet blev besvaret af 83 ud af 124 teenagere i familiepleje og 94 ud af 124 plejefamilier. Det giver en svarprocent på henholdsvis 67 og 76 procent.
- Undersøgelsen er støttet med midler fra Egmont Fonden.

Rekruttering af plejefamilier til teenagere

På baggrund af undersøgelsen ser det ud til, at det som udgangspunkt ikke kræver nogen specifikke faglige kompetencer at være plejefamilie til en ung, med mindre den unge har særlige problematikker, som for eksempel tilknytningsskader, en særlig diagnose eller selvskadende adfærd. Det vigtigste er, at plejefamilien er indstillet på at skabe en god og tæt relation til den unge og lade den unge blive en del af familien.

ANBEFALINGER

- **Hvis unge med særlige problemstillinger anbringes i plejefamilie, er det vigtigt, at plejefamilien får den nødvendige støtte og er indstillet på at lade sig supervisere, samt at familien er robust og evner at holde af den unge trods den unges eventuelle afvisende eller destruktive adfærd.**

Den første tid i plejefamilien kan være svær

Det kan i begyndelsen være en svær omstillingsproces for den unge at skulle forholde sig til en ny familie. Særligt for unge, der anbringes som teenagere i familiepleje, kan det være svært at forholde sig til nye krav og regler, og den måde plejefamilien lever på. Flere har været vant til at agere som "de små voksne", der har taget ansvar for søskende og forældre, som ikke har magtet forælderrollen. Derfor kan det for nogle være svært i begyndelsen at skulle forholde sig til, at der er nogle voksne som passer på én, laver regler og sætter grænser. Når den første vanskelige tid er overstået, giver flere af de unge udtryk for, at noget af det positive ved at være anbragt i familiepleje netop er den struktur og de faste rammer, en plejefamilie tilbyder.

... jeg skulle være meget... ja, aktiv i hjemmet, og så'n virkelig fungere som et medlem. Og det har jeg også gjort, men jeg tror, at deres [plejefamiliens] forventninger var lidt højere end mine..." Sanne, 21 år

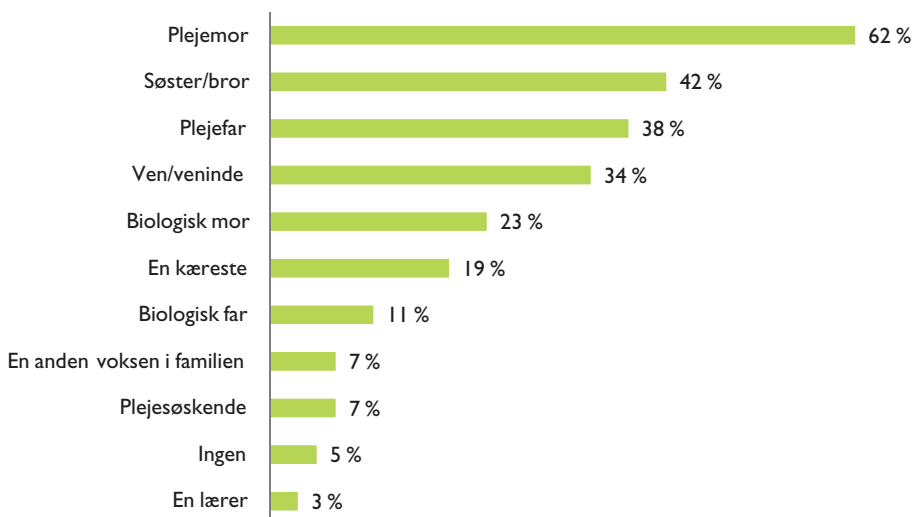
ANBEFALINGER

- **Vær opmærksom på, at det kan være en svær omstillingsproces for den unge at flytte ind hos en anden familie.**
- **Sørg indledningsvis for, at plejefamilien og den unge får sat ord på, hvad de kan forvente af hinanden, hvis alle skal have det godt. Den gensidige forventningsafstemning er meget vigtig.**
- **Tal med plejefamilien om, at reglerne for den unge ikke skal være strengere end de regler, som jævnaldrende unge har. Hvis de er det, kan det opleves som forskelsbehandling, og det kan føre til unødvendige konflikter.**

Trivsel og udvikling i familiepleje

Langt de fleste unge er glade eller meget glade for at bo hos deres plejefamilie. Ifølge undersøgelsen gælder det 9 ud af 10 af de unge, som blev anbragt inden teen-ageårene. For de unge, som først blev anbragt som teenagere, er tallet 8 ud af 10.

Hvilke personer føler unge i familiepleje sig mest knyttet til?

Når de unge i undersøgelsen skal fortælle, hvem de føler sig særligt knyttet til, nævner 62 procent deres plejemor.

Hvis der ses isoleret på unge, der først er blevet anbragt i familiepleje som teenagere, giver 42 procent udtryk for, at de er særligt knyttet til deres plejemor. Selv om tallet er højere for de unge, som blev anbragt før teenageårene, viser undersøgelsen, at også teenageanbragte kan knytte stærke bånd til deres plejefamilie.

77 procent af de unge svarer, at de altid føler sig som en del af den familie, som de bor i pleje hos, og 19 procent svarer "nogle gange". Kun 3 procent føler sig ikke som en del af familien, og 1 procent svarer "ved ikke". Andelen af plejeforældre, der betragter den unge som en del af familien, er endnu højere: 98 procent svarer bekræftende på dette spørgsmål.

... alle de her familieting får jeg med. Og så får jeg utrolig meget støtte, både til skolen og til økonomi og til... jamen, hjælp til hvis jeg har drengeproblemer, eller hvis jeg har nogle problemer med mine venner, eller... jamen, de er der bare, de er der altid.”
Sanne, 21 år

Flere plejeforældre giver udtryk for, at når det lykkes for dem at få skabt en tillidsfuld relation og få den unges fortrolighed, så oplever de, at den unge i højere grad bliver modtagelig for deres omsorg og støtte. Det kan være svært for den unge særligt i begyndelsen at bo i en anden familie, men med den rette støtte og hjælp får de fleste unge gavn af at bo i en plejefamilie.

ANBEFALINGER

- Fortæl plejefamilien, hvor vigtigt det er, at den unge oplever at blive holdt af. Mange plejebørn higer efter at blive elsket lige så højt som plejefamiliens egne børn. Vær særligt opmærksom på, at plejefamilien ikke forskelsbehandler den unge og deres biologiske børn. For eksempel er det vigtigt, at plejebarnet kommer med på ferie, når de biologiske børn skal med.

Skole og uddannelse

Flere af de unge fortæller, at der ikke har været megen hjælp at hente til skolegangen, mens de boede hjemme hos deres forældre. Nogle har tidligt haft et stort voksenansvar i hjemmet, hvorfor det har været svært at koncentrere sig om lektierne. 53 procent af de unge oplever, at de er blevet bedre til at passe deres skole og lave lektier, efter de er flyttet ind hos plejefamilien. Når man spørger plejeforældrene, om de oplever, at de kan støtte op om den unges skolegang, giver 9 ud af 10 plejeforældre udtryk for, at det kan de.

[Hvis jeg ikke var kommet i familiepleje], ved jeg, at jeg slet ikke var kommet så langt, altså i skolen, [...] fordi dengang, der var altid noget, jeg var ked af, så jeg kunne slet ikke koncentrere mig i skolen.” Sakura, 16 år

Undersøgelsen viser, at en god plejefamilie kan være med til at understøtte den unges skolegang, for eksempel ved at interessere sig for emnet og ved at have fokus på den unges lektielæsning.

ANBEFALINGER

- **Tal med plejefamilien om, hvor vigtigt det er at fokusere på de styrker og kompetencer, som den unge kan have erhvervet sig i forbindelse med tidligt voksenansvar og mange udfordringer i livet – frem for at have en forventning om, at der er mange ting, den unge ikke kan.**
- **Tal med plejefamilien om, hvilke særlige kompetencer og styrker den unge har – og sørg for, at plejefamilien taler med den unge om dette.**
- **Undersøg om plejefamilien er i stand til at give den rette hjælp og støtte i forhold til den unges skolegang og uddannelse. Hvis de giver udtryk for, at den unge bør have mere hjælp og støtte, kan du sammen med sagsbehandleren drøfte muligheden for lektiehjælp.**

Søskende er også betydningsfulde

42 procent af de unge i familiepleje fortæller, at de er særligt knyttet til deres søskende. Flere af de unge har oplevet mange af de samme ting som deres søskende, og de har derfor lettere ved at dele deres tanker og bekymringer med dem end med andre. Undersøgelsen understreger derfor også vigtigheden af, at plejeforældrene bakker op og hjælper med at sikre, at plejebørn har tæt kontakt til deres søskende.

Jeg føler mig helt klart rigtig tæt på min søster, fordi... hun har selv boet i pleje, og kender min holdning til min mor og far.” Sakura, 16 år

ANBEFALINGER

- **Informér plejefamilien om, hvor vigtig relationen mellem søskende kan være. Hvis plejebarnet har søskende, og de ikke er anbragt sammen, så fortæl plejefamilien, at den skal være med til at sikre, at de ser hinanden jævnligt eller på anden måde opretholder kontakten.**
- **Vær også opmærksom på, om fastsættelsen af samvær opfylder plejebarnets behov for at se sine søskende. Tal med sagsbehandleren om, hvordan der kan tages hensyn til dette i tilrettelæggelsen af samværsplanen.**

Normalitet og ensomhed

Mange anbragte unge føler sig anderledes end deres kammerater, stræber efter normalitet og føler sig ind i mellem ensomme. Ifølge undersøgelsen handler det ikke så meget om, at de bor i en plejefamilie, men mere om årsagen til at de ikke bor hos deres biologiske forældre. Nogle af de unge kan være bange for at blive sat i bås med deres forældre, og det kan være svært for dem at dele deres

inderste tanker og følelser med andre, der ikke har oplevet det samme. Kontakten til søskende har derfor stor betydning for disse unge.

Undersøgelsen peger også på, at det for mange anbragte unge kan være positivt, at mødes med andre anbragte unge, som de kan dele deres historier med. Det kan være med til at minimere mistrivsel hos den unge.

...i starten tænkte jeg bare, at jeg var det eneste barn i hele verden, der ikke boede hos sin mor og far...” Peter, 15 år

ANBEFALINGER

- **Tal med plejefamilien om, at de skal være særligt opmærksomme på den unges trivsel og venskaber. Oplever plejefamilien, at den unge mistrives, bør sagsbehandleren informeres, så eventuel anden støtte, eksempelvis psykologhjælp, kan iværksættes.**
- **Tal med sagsbehandleren og plejefamilien om muligheden for, at den unge kan indgå i netværksgrupper med andre anbragte børn og unge.**
- **Foreslå også den unge at læse *Når man bor i en anden familie*, som er en lille, letlæst bog skrevet af nuværende og tidligere plejebørn, der deler deres tanker og gode råd i forhold til at bo hos en plejefamilie. Bogen kan downloades på www.centerforfamiliepleje.dk/ungebog**

Undersøgelsen viser også, at de unge ud over omsorgen og interessen fra plejeforældrenes side lægger vægt på, at det er vigtigt at have et indbyrdes tillidsfuldt forhold. Når tilliden er opbygget, mener de unge, at det er vigtigt at kunne tale med plejeforældrene om deres problemer. 43 procent af de unge fortæller det altid eller for det meste til deres plejeforældre, hvis de er kede af det, mens 33 procent sjældent eller aldrig fortæller deres plejeforældre, at de er kede af det.

ANBEFALINGER

- **Det er overordnet set plejeforældrenes ansvar at skabe åbenhed og tillid i relationen til den unge. Plejeforældrene skal tage initiativet til at snakke med den unge, hvis de mærker, at noget er galt. Plejefamilien skal ikke forvente, at den unge selv kommer til dem.**
- **Tal med plejeforældrene om, hvordan de bedst kan håndtere afvisninger fra den unge. Tal med dem om, at det er vigtigt, at de fortæller den unge, at de altid er der for ham/hende. Plejeforældrene skal også være opmærksomme på at vælge det rigtige tidspunkt for samtalen. Det er altid lettere at tale om svære ting, når man ikke er vred eller ophidset.**

Unge med etnisk minoritetsbaggrund

En stor del af de københavnske teenagere, der er anbragt i familiepleje, har etnisk minoritetsbaggrund, og langt de fleste er anbragt i etnisk danske familier. Undersøgelsen viser, at de fleste af disse unge trives i plejefamilien, om end der også kan være særlige udfordringer forbundet med at være ung med etnisk minoritetsbaggrund i familiepleje.

Mange af de unge ønsker på den ene side at være "danske" og på den anden side at forblive en del af deres egen familie og kulturbaggrund. Nogle af de unge føler sig samtidig pressede af deres forældres ønsker – for eksempel i forhold til påklædning og religiøs adfærd. De unge kan blive frustrerede, hvis forældrene ikke støtter dem i deres bestræbelser på at være "danske" og eksempelvis ikke billiger, at de bliver konfirmeret.

...jeg har aldrig været ligesom alle de andre, fordi jeg altid har set anderledes ud og haft andre problemer, så hvis jeg blev døbt og konfirmeret, så kunne jeg være ligesom alle andre.” Sakura, 16 år

Undersøgelsen viser, at forvaltningen kan gøre en positiv forskel ved at sikre, at både forældre, plejeforældre og den unge selv får den nødvendige støtte og hjælp til at tackle disse udfordringer, så der tages hensyn til alle parter. Den unges egne ønsker bør veje tungest, men det er også i den unges interesse, at der ikke unødigt opstår konflikter.

Men han har også været rimelig splittet. Han er jo muslim, og moren er ortodoks muslim, og hun vil gerne have, at han får koranen og halal mad, og hvad det ellers er. Og han er en ganske almindelig dansk dreng, der ønsker flæskesteg, frikadeller og kødpølse... Der er rigtig mange indre konflikter, som han er nødt til at forholde sig til, og som vi andre også er nødt til at forholde os til.” Mette, plejemor til Muhammed på 16 år

ANBEFALINGER

- **Vær først og fremmest opmærksom på, at kun plejefamilier, der er åbne og fordomsfrie over for personer med anden etnisk baggrund end dansk, bør godkendes til at modtage teenagere med etnisk minoritetsbaggrund.**
- **Vær altid opmærksom på de dilemmaer, som plejefamilierne kan stå med, når de skal forholde sig til en anden kultur, tro og etnicitet. Tal med plejefamilien om de forskellige værdier og normer, der kan være i spil, når en ung med etnisk minoritetsbaggrund bor i plejefamilien.**
- **Tal med plejefamilien om, at man godt kan være ”dansk” og ”normal”, selv om man ikke spiser svinekød eller vælger at gå med tørklæde, og at det er vigtigt, at plejefamilien taler med den unge om det.**
- **Hjælp den unge med at se, at det ikke er forældrenes kultur, der er årsag til anbringelsen.**
- **Mind plejefamilien om, at nedsættende bemærkninger om forældrene og deres kultur, etnicitet og tro vil påvirke den unge negativt.**
- **Vær opmærksom på, at sproglige barrierer ikke forhindrer forældre-samarbejdet. Oplys plejefamilien om, at forvaltningen kan stille en tolk til rådighed ved behov.**

- **Forklar plejefamilien, at modersmålsundervisning kan være med til at sikre, at den unge ikke mister evnen til at kommunikere med sine forældre over tid.**

Netværkspleje

De netværksanbragte teenagere giver i lige så høj grad udtryk for at trives som de ordinært anbragte. Mange af de netværksanbragte teenagere har en tæt relation til plejeforældrene allerede inden de bliver anbragt, og det betyder, at de generelt ikke har det så svært i begyndelsen som de ordinært anbragte teenagere.

Der er flere andre fordele ved netværkspleje, men undersøgelsen viser, at der også kan være særlige udfordringer for såvel de unge som netværksplejeforældrene, som forvaltningen skal tage højde for. Samarbejdet med de biologiske forældre kan være vanskeligt, og netværksplejefamilier efterspørger i højere grad end andre plejefamilier mere støtte og vejledning til at klare de dilemmaer og loyalitetskonflikter, der kan opstå mellem dem og den unges biologiske forældre.

Du skal jo indberette hende, og det har jeg jo i starten haft rigtig, rigtig svært ved, for hun er jo min søster [...] Jeg gør det jo for at kunne skabe nogle ordentlige forhold for Peter. Det er en svær rolle at sidde i.” Leif, netværksplejefar til Peter på 16 år

Undersøgelsen viser i øvrigt, at det forhold, der generelt har størst betydning for plejefamiliers tilfredshed med plejeforholdet er, at de modtager god og relevant rådgivning.

Neutral støtteperson

I forbindelse med Barnets Reform er det blevet et lovkrav, at kommunen forud for anbringelsen skal hjælpe barnet eller den unge med at finde en person fra familien eller netværket, som kan udpeges til at være støtteperson under anbringelsen. I netværksanbringelser kan en person fra den unges netværk dog være tæt involveret i familiens konflikter, hvorfor det ofte vil være hensigtsmæssigt, at den unge får tildelt en støtteperson, der står uden for denne personkreds.

Jeg har opgivet at snakke med min farmor og faster og så videre, fordi de snakker indbyrdes, når jeg fortæller dem noget, og så ringer de til hinanden...”

Lajla, 17 år

ANBEFALINGER

- **Det er væsentligt, at alle plejefamilier, også netværksplejefamilier, får den nødvendige støtte, råd og vejledning.**
- **Fortæl netværksplejefamilier, som har en tæt relation til plejebarnets biologiske forældre, at de skal være særligt opmærksomme på, at de ikke taler om deres konflikter med den unges forældre i den unges påhør.**
- **Gør sagsbehandleren opmærksom på, at det bør være en person, som ikke er en del af familien, der skal være støtteperson for den unge under anbringelsen.**

Forældresamarbejds betydning

Undersøgelsen viser som andre undersøgelser, at et godt samarbejde mellem de biologiske forældre og plejeforældrene har stor betydning for den unges trivsel under anbringelsen. I denne undersøgelse blev de unge spurgt om, hvad der ville være vigtigt for dem, hvis de selv kunne bestemme, hvilken plejefamilie de skulle

bo i. Og 42 procent svarede, at det er vigtigt, at plejefamilien taler pænt om deres forældre. Samarbejdet mellem biologiske forældre og plejeforældre kan være vanskeligt, men det er vigtigt, at plejefamilien altid er motiveret for at samarbejde med forældrene – også selv om det til tider kan være udfordrende.

Jeg føler mig ligesom en klemt lus, fordi mine plejeforældre [...] kan slet ikke acceptere alt det, min mor siger. Og min mor synes, at det er totalt urespektabelt, at de ikke har nogen respekt for alt det, hun synes [...] og så er jeg bare sådan lige midt i midten, og jeg ved ikke rigtigt, hvad jeg skal gøre, [...] det er så svært at være mig.”
Sakura, 16 år

ANBEFALINGER

- **Tal med plejeforældrene om, at de skal anerkende de biologiske forældre og omtale dem på en respektfuld måde, da det har stor betydning plejebørnenes trivsel.**
- **Informér plejefamilien om, hvor vigtigt det er at være åben over for at tale med de unge om deres bekymringer for, savn af og relationer til forældrene – uden at være fordømmende.**
- **Nogle unge vil gerne have hjælp til at opsøge forældre, de ikke kender eller har kontakt med, mens andre unge har brug for hjælp til at sige fra over for forældre, der kræver mere samvær, end den unge har lyst til. Drøft med plejefamilien, hvad der er mest hensigtsmæssigt i det konkrete tilfælde.**
- **Opstår der konflikter imellem plejeforældrene og de biologiske forældre, kan familieplejekonsulenten og sagsbehandleren overveje, om konflikt- og samarbejdsamtaler eller anden form for konfliktmægling vil være relevant.**

Inddragelse i egen sag og andre rettigheder

Det fremgår af undersøgelsen, at det har stor betydning for de unges trivsel, at de føler sig inddraget og har indflydelse på beslutninger om deres eget liv – for eksempel omfanget af samvær med deres forældre.

I Københavns Kommune føler de unge sig i overvejende grad inddraget i egen sag. 56 procent synes, at sagsbehandlere og andre fra kommunen altid eller for det meste lytter til de ting, de har at sige. 18 procent oplever, at de lytter en gang i mellem, mens 12 procent svarer, at de sjældent eller aldrig bliver hørt.

Flere unge giver også udtryk for, at der er emner, som de ikke har lyst til at blive inddraget i – herunder plejefamiliens vederlag og udgifter ved at have dem boende.

ANBEFALINGER

- **Gør plejefamilien opmærksom på den unges rettigheder, for eksempel:**
 - Den unge har ret til at blive hørt og inddraget i de beslutninger, som kommunen træffer.
 - Den unge har ret til at klage over afgørelser, når han eller hun er fyldt 12 år.
 - Den unge har ret til samvær med personer, som har betydning for ham/hende.
- **Mind plejefamilien om, at den ikke bør tale om vederlag og udgifter, når den unge er til stede. Det er ikke rart for den unge, hvis han eller hun får en oplevelse af, at plejefamilien er optaget af de økonomiske forhold ved at have den unge boende. Tal med plejefamilien om, hvordan de bedst muligt håndterer situationen, hvis den unge selv kommer og spørger til økonomien.**

Tanker om fremtiden

Nogle af de unge i undersøgelsen giver udtryk for, at de er meget usikre på, hvad der skal ske, når de fylder 18 år. For eksempel om de kan blive boende i plejefamilien, eller om de skal flytte. Men med Barnets Reform fra 2011 har kommunerne fået pligt til at begynde at forberede den unge på voksenlivet, allerede når den unge er 16 år, og det er vigtigt, at plejeforældrene gør det samme.

ANBEFALINGER

- **Gør plejefamilien opmærksom på, at sagsbehandleren allerede, når den unge er 16 år, skal tale med den unge om, hvad der skal ske, når han/hun bliver 18 år.**
- **Gør plejefamilien opmærksom på, at de også på en hensigtsmæssig måde skal tale med den unge om, hvad han/hun selv tænker, vil være den bedste løsning, og hvad der skal til for at kunne klare sig selv som voksen – både socialt, økonomisk, uddannelses- og erhvervs-mæssigt.**
- **Fortæl plejefamilien, at det er vigtigt, at den unge tidligt ved, hvilke muligheder der kan være, når han eller hun fylder 18 år. Eksempelvis muligheden for at den unge kan bo til leje eller få bevilliget efterværn i plejefamilien. Det gør det mere trygt for den unge at tænke på fremtiden.**
- **Vær opmærksom på, at efterværn også kan være, at den unge får en fast kontaktperson, bliver tilknyttet en netværksgruppe eller at der etableres en udslusningsordning, så overgangen til egen bolig bliver mere glidende. Se eventuelt Servicestyrelsens *Håndbog om Barnets Reform* (side 212 ff.).**
- **Tal tidligt med plejefamilien om, hvad de mener, kunne være bedst for den unge, når han eller hun fylder 18 år. Kan den unge klare sig selv, når han/hun fylder 18 år? Og hvis ikke, hvad skal der så til, for at den unge kan lære det?**
- **Tal med plejefamilien om, hvordan de kan bevare kontakten med den unge, når den unge flytter.**

Dette inspirationsmateriale er en del af en serie, som også omfatter materialer til plejeforældre og sagsbehandlere samt rapporten *Teenagere i familiepleje – set fra anbragte unge og plejeforældres perspektiv*. Rapporten findes også i en forkortet udgave med fokus på *Konklusioner og anbefalinger*. Udgivelserne er baseret på en undersøgelse, som Videnscenter for Familiepleje har foretaget blandt anbragte unge og deres plejeforældre.

Videnscenter for Familiepleje er et kommunalt videnscenter forankret i Center for Familiepleje i Københavns Kommune. Videnscentret gennemfører undersøgelser og metodeudviklingsprojekter med det formål at udvikle og kvalificere arbejdet med at anbringe børn og unge. Videnscentret er kendetegnet ved at arbejde ud fra et stærkt børneperspektiv.

Du kan læse mere om undersøgelsen og downloade publikationerne på www.centerforfamiliepleje.dk

KØBENHAVNS KOMMUNE
Socialforvaltningen
2013

Støttet med midler fra:
EGMONT
Fonden